

Flöden och gränslöshet

- En analys av ungdomars tal om grupptillhörighet och rasism

**Författare: Ingela Granström
Handledare: Klas Grinell**

**C-uppsats, 15 hp
Kulturvetenskap
Institutionen för Omvårdnad, hälsa och kultur/Högskolan Väst
Höstterminen 2007**

Innehållsförteckning

INLEDNING

Ämnesval	2
Syfte	3
Disposition	3
Teoretiska utgångspunkter	
<i>Vi och dem</i>	4
<i>Diskurs</i>	4
<i>Rasism</i>	4
<i>Nyrasism</i>	5
Metod, material och källkritik	6
Tidigare forskning	7
Avgränsningar	8

ANALYS

<i>Vi och dem</i>	9
<i>Diskurs</i>	14
<i>Rasism</i>	19
<i>Nyrasism</i>	23

AVSLUTNING

Slutdiskussion	27
Källor och litteraturförteckning	31
Bilaga 1	
Intervjufrågor	33

INLEDNING

Ämnesval

Flöden... rörelse... gränslöshet... anpassning och flexibilitet... detta är bara några uttryck för vad som skulle kunna representera en tanke, en idé om ett postmodernt samhälle. Världen förändras till en mer gränslöst värld med ett konstant flöde som påverkar människan både positivt och negativt. Gränser kan begränsa men även vara något för individen att förhålla sig till i sin förståelse av sig själv och världen, det vill säga en trygghet.

Ungdomar är en grupp som snabbt fångar upp influenser från omvärlden. Detta i relation till att ungdomar befinner sig i en period i livet då identiteten skapas gör sannolikt att de är mer lättpåverkade än en individ som redan är förhållandevis klar i sitt identitetsarbete. Jag har valt att skriva om ungdomars identitetsskapande processer, som bland annat sker inom den grupp som individen tillhör. Jag är även intresserad av att undersöka hur ungdomar definierar ”vi” och ”dem”, i förhållande till rasism och diskursens ordning.

Philip Lalander och Thomas Johansson skriver i boken *Ungdomsgrupper i teori och praktik* (2002: 21-22) att genom att studera ungdomar kan man upptäcka tendenser i tiden, som en slags social och kulturell seismograf vilket jag håller med om då ungdomar är snabba på att plocka upp nyheter och flöden inom exempelvis media och IT, konsumtion och mode vilket är en av anledningarna till att jag valt att bara intervjua ungdomar. En annan anledning är att jag menar att ungdomar inte befinner sig naturligt i maktens centrum med möjlighet att påverka. Det är genom intervjuer som jag når källan. Möjligtvis kan det även nås genom observation men jag har valt intervjumetoden på grund av att jag finner det intressant att lyssna på ungdomar, skapa förståelse om hur de resonerar. Genom att lyssna på vad ungdomarna säger riktas fokus på ungdomarna vilket även signalerar en betydelse till ungdomarna.

De ungdomar som står i fokus kommer från Trollhättan, en ort som bland annat under slutet av 1990-talet beskrevs i media som en ort med rasistiska problem. Jag förstår att detta sannolikt har påverkat uppfattningen om orten, utifrån sett men även inifrån. Jag förstår även att genom att beröra ämnet medverkar jag och möjligen befäster tidigare uppfattning om Trollhättan som rasistisk ort, vilket inte är syftet med min undersökning. Jag menar snarare sagt tvärt om, att rasismen står i en förändring då hela samhället och världen förändras.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att genom intervjuer med ungdomar i Trollhättan undersöka ungdomar tal om grupptillhörighet och rasism. På vilket sätt förstår individen sig själv i förhållande till gruppen då gruppen påverkar individen i identitetsprocessen? Ett sätt att definiera sig själv är genom att kartlägga och förstå skillnader, olikheterna till andra. Om individen vet vad den inte är så vet den även vad den är. Mina frågor är; hur stor påverkan har diskursens ordning på ungdomarna; i deras sätt att diskutera men även i den identitetsprocess de befinner sig i, kan jag genom ungdomarnas tal se en spegling av den diskurs som finns i samhället i stort?

Disposition

Uppsatsens inleds med en presentation av ämnesval och syfte, därefter följer de teoretiska utgångspunkter samt begrepp som jag använt i min analys. Vidare i uppsatsen redovisas den metod jag använt när jag undersökt materialet, vilket slags material undersökningen baserar sig på samt källkritik.

Det är fyra intervjuer som jag baserar min undersökning på och informanternas svar har jag i min analys valt att blanda. Istället för att behandla en informant i taget har jag valt ut delar av intervjumaterialet som jag sedan diskuterar i analysdelen. För att analysera det informanterna säger har jag använt mig av de begrepp som jag tidigare redovisat; *vi och dem*, *diskurs*, *rasism* och *nyrasism*. Dessa begrepp diskuteras var för sig i analysen. I analysen analyserar jag först vad det är ungdomarna säger och eventuellt hur de säger det. Därefter försöker jag förstå vad detta eventuellt kan visa på, eventuella underliggande tendenser i samhället. Avslutningsvis diskuterar jag det jag kommit fram till med min undersökning.

Teoretisk utgångspunkter

Vi och dem

Sociologen Zygmunt Bauman skriver i boken *Att tänka sociologiskt* att varje kollektiv (grupp) skapar symboler som definierar hur man inte ska vara. Det behövs med andra ord ett ”de” för att förstå vilka ”vi” är. Det handlar inte bara om två grupper av individer utan även om två olika attityder där ”vi” står för förtroende, lojalitet, trygghet och samarbetsvilja och ”de” står för misstänksamhet, rädsla, motvilja och vrede. ”Vi” är den grupp som individen tillhör (Bauman, 1990: 53). Billy Ehn & Orvar Löfgren förklarar i boken *Kulturanalyser* att gränserna baseras på skillnader och dessa gränser träder inte fram förrän någon överträder dem eller ifrågasätter gränsernas giltighet. Inom gruppen ”vi” är det viktigt att ha kunskap om vilka symboler och koder som gruppen representerar och för individen är det viktigt att ”göra rätt”; för att bli accepterad, för gruppens fortlevnad samt för att ständigt stärka gruppens samhörighetskänsla (Ehn & Löfgren, 2001: 55-56).

Diskurs

För att förklara begreppet diskurs använder jag mig av Mats Börjessons förklaring i boken *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok* där Börjesson skriver att en diskurs är en samtalsordning; vad det är som sägs, hur det sägs och hur det annars skulle kunna sägas. Diskursen bestämmer gränserna för vad som är socialt och kulturellt accepterat, det som är sant, förståndigt, gott och trovärdigt. Diskursens gränser visar därmed också vad som inte är möjligt att säga i ett visst sammanhang. I varje miljö där diskursen verkar råder en talordning över vem som bestäms vara kapabel till det mest seriösa talandet. Sättet att tala är sammanhangsberoende och är styrt av diskursens ordning. Som exempel inom ett visst akademiskt sammanhang finns det traditioner på hur man får tala. Diskursens gränser, vem som får tala och på vilket sätt är ofta under förhandling, då det finns kontroverser om hur ett samhällsfenomen skall definieras (Börjesson, 2003: 21).

Rasism

Rasism är ett omskrivet ämne. Rasism i början på 1930-talet ser sannolikt annorlunda ut än vad det gör idag och det är just det jag är intresserad av, vad som händer idag. Av den

anledningen har jag valt att inte närmare redogöra för rasism ur ett historiskt perspektiv utan för att förstå rasism använder jag mig av Fredricsons teori om rasism vilket han beskriver i boken *Rasism. En historisk översikt*. Fredricson menar att rasism består av två beståndsdelar; olikhet och makt. Teorin utgår från att "de" är olika "oss" på ett sätt som är bestående och oöverbryggbar. Olikheten är medfödd och därmed oföränderlig. Vidare menar Fredricson att det är den här känslan av olikhet som skapar en logisk grund där vi använder oss av vår maktställning till att behandla de etniska andra på ett sätt som skulle anses orättvist och grymt, om detta drabbade individer i vår egen grupp (2005: 21). I min undersökning använder jag Fredricsons teori för att förstå ungdomarnas tankar gällande positioneringen av sig själv och den grupp som individen tillhör.

Nyrasism

Etienne Balibar och Immanuel Wallerstein ställer frågan om det finns en slags nyrasism, i boken *Ras, nation och klass* (1997). De skriver om "rasism utan raser" där författarna menar att det biologiska arvets betydelse inte är det dominerande inom rasismen, utan att det är de kulturella skillnadernas oföränderliga karaktär som är det dominerande temat. En rasism som inte vid en första anblick förutsätter att vissa grupper eller folk är överlägsna andra utan visar på det skadliga med upphörandet av gränser och det oförenliga mellan kulturer (Balibar & Wallerstein 1997: 38-39). Vidare förklarar de att, då tanken om det biologiska arvet som en naturlighet övergivits träder kulturen in och ersätter den tidigare hierarkiska modellen, vilket gör att kulturen kan fungera som en natur. De menar att kulturen som natur aprioriskt kan stänga inne individer och grupper i en genealogi. Det är när skillnaden raderas ut mellan olika kulturer som det då framkallar försvarsreaktioner, interetniska konflikter och en slags allmän aggressivitet (Balibar & Wallerstein, 1997: 40). I min studie kan nyrasism förstås utifrån ovanstående. Vid intervjuerna försökte jag för och inför informanterna att lämna det öppet själva definieringen av nyrasism, då jag ville undersöka hur ungdomarna uppfattar och förstår eventuella liknande och även andra tendenser i sin omgivning. Jag förstår att min förförståelse har en viss betydelse under intervjuerna, då min tolkning av informanternas svar under pågående intervju till viss del grundats sig i den förförståelsen.

Metod, material och källkritik

Den metod jag valt att använda mig av är att intervjua fyra stycken elever i årskurs 8 i Trollhättan, för insamling av empiriskt material. Jag kontaktade två skolor i kommunen för att komma i kontakt med informanter till min undersökning. Intervjuerna gjordes på respektive skola där även skolan förbokat lämplig lokal för intervjuer. Annika Lantz skriver i boken *Intervjumethodik* att intervjuaren bör skapa ett gott klimat mellan sig själv och den som intervjuas, där det ges möjlighet till ett samspel och att informanten kommer till sin rätt (1993: 14). Jag förstår att platsen och lokalen där intervjun utförs, i det här fallet skolan, kan påverka resultatet både positivt och negativt; positivt på så sätt att informanten känner sig trygg i skolmiljön, negativt på grund av att skolan som institution exempelvis kan medföra att ungdomarna inte upplever sig fria att svara vad de vill utan att svaren är präglade av skolans normer. Informanterna var genom läraren informerade om att jag, det vill säga student från Högskolan Väst, skulle komma och intervjua dem. Jag förstår att det sannolikt har en påverkan på hur informanterna besvarade mina frågor. I ett möte mellan två individer finns en strävan efter att nå ett samförstånd, alltså den som besvarar frågorna strävar efter att så mycket som möjligt presentera och prestera så bra svar som möjligt, utifrån vem jag är och vad jag ska skriva om. Om det exempelvis hade varit en person från en nynazistisk organisation som utfört intervjuerna, hade diskursens ordning varit en annan. Då hade det sannolikt varit accepterat att uttrycka sig på ett annat sätt, som inte nödvändigtvis skulle innebära att rasistiska åsikter framlagts av informanterna utan snarare sagt en möjlig strävan att nå konsensus. Så som jag förstår det hade det inte varit möjligt för en nynazistisk organisation att intervjua ungdomar på samma sätt som en studerande från Högskolan. Det jag vill visa genom detta är att informanternas svar sannolikt påverkas av vem det är som intervjuar dem och var intervjuerna sker.

Min undersökning riktar sig till ungdomar idag och jag vill undersöka om jag kan förstå, genom vad ungdomarna berättar i relation till omvärlden, om det finns några tendenser eller förändringar kring uppfattningen om hur rasism skapas, vilken betydelse rasism har idag. Trollhättan är en ort som under slutet av 1990-talet bland annat har varit omskriven i media som en ort med rasistiska inslag och problem. Har detta förändrats enligt ungdomarnas uppfattning? Trollhättan är ursprungligen en industristad men har allt som oftare beskrivs och omtalats i media som en filmstad, detta i samband med Film i Väst etablerande på orten.

Formen på intervjuerna är öppna intervjuer då det är vad ungdomarna säger som är intressant, men även hur de säger det. Under intervjuerna sker även en slags observation där jag bland annat noterar informanternas kroppsspråk och hur de betonar orden, något som sannolikt har betydelse i min förståelse för vad informanterna säger; ordagrann betydelse men även underliggande betydelse. För att säkerställa informanternas anonymitet har jag valt att ge varje informant ett annat namn än deras egentliga. Jag har valt att ge dem namnen: Emma, Johan, Mikael och Lena. Jag har i min text även ändrat uppgifter gällande en informant, Lenas, etniska tillhörighet som en del i säkerställandet av hennes anonymitet. I min text är Lena norska.

Anledningen till att jag valt att ställa de frågor som jag gjort vid intervjutillfällena beror på att jag naturligtvis önskat samla så gott empiriskt material som möjligt. Vad är då "gott empiriskt material" för mig? Jo, ett material där jag kan undersöka och förstå delen men även helheten i det ungdomarna säger. Som exempel har jag valt att ta med en fråga om ungdomarnas uppfattning om hur mycket media påverkar. Jag har inte tagit med detta i min analys men bland annat har det skapat en förståelse för hur ungdomarna resonerar, hur medvetna de är om medias påverkan, något som jag haft behjälpligt av i andra delar av analysen.

Tidigare forskning

Det jag undersöker är hur fyra stycken ungdomar i Trollhättan idag uppfattar hur rasism skapas och om jag möjligtvis kan förstå eventuella förändringar kring förståelsen av rasism. Rasism är ett brett begrepp och den tidigare forskningen stor. Forskning i Sverige kring ungdomars tankar kring hur rasism skapas har bland annat gjorts av Berit Wigerfelt och Anders S. Wigerfelt som resulterat i boken *Rasismens yttringar. Exemplet Klippan* (2001). De har undersökt rasismens yttringar med utgångspunkt i bland annat mordet av Gerard Gbeye 1995 i Klippan, nordvästra Skåne. I boken visar de hur rasismen och organiserad nazism vuxit fram bland ungdomar och de visar även hur detta kan kopplas samman med de vuxnas främlingsfientlighet och till den kritik som riktats mot invandrapolitiken i Sverige. De visar även på den underliggande rasismen som finns i samhället.

Heléne Lööv har skrivit boken *Nazismen i Sverige 1980-1999* (2000) där hon undersöker den rasistiska organiseringen i Sverige under 1980- och 1990-talet. I boken behandlas bland annat hur den rasistiska undergroundkulturen växt fram och denna kulturs förhållande till ideologi,

symbolik och inom vilka former dessa agerar, en kunskap som är viktig för att synliggöra och eventuellt finna motåtgärder.

Philip Lalander och Thomas Johansson har skrivit boken *Ungdomsgrupper i teori och praktik* (2002) där de presenterar teorier och centrala begrepp inom ungdomskulturforskningen som exempelvis ungdomars identitetsskapande processer, symbolanvändande, gruppens betydelse och omvärlden.

Ove Sernhedes bok *Alienation is My Nation* (2002) handlar om ungdomars livsvillkor och kulturella uttryck i ett segregerat Sverige. Sernhede har under en tid följt ungdomar i Göteborgsområdet där han undersökt bland annat hiphopkulturens betydelse för ungdomars identitetsskapande processer. I min undersökning använder jag mig av Sernhedes förklaring av ungdomskulturers påverkan på individen. Boken i sin helhet ger mig en förståelse av ungdomskulturens utveckling i en global värld, vilket kan hjälpa mig i min förståelse av vad informanterna säger i min undersökning.

Avgränsningar

Jag har valt att undersöka ett antal ungdomars tankar kring rasism. Det är en kvalitativ undersökning vilket menas en djupintervju med frågor som uppmuntrar till fria och berättande svar, att den visar på vad *ett antal* ungdomar säger, som ligger i fokus. Eva Fägerborg skriver i sin artikel "Intervjuer" att det är genom intervjuer som man kan nå kunskap om mänskligt liv och kulturella mönster, som inte går att nå någon annanstans än hos just individen (Fägerborg, 1999: 61) vilket jag även menar då mitt mål är att nå det underliggande, det latent. Min undersökning är inte kvantitativ, vilket skulle innebära en större, till antalet, undersökning. Den gör med andra ord inte anspråk på att den är representativ för hela gruppen, i hela Sverige, utan min undersökning undersöker en liten del av den gruppen. Själva urvalet av intervjugruppen överlät jag till kontaktpersonen på respektive skola med den enda riktlinjen att jag önskade en jämn fördelning av pojkar och flickor. Berit Wigerfelt och Anders S. Wigerfelt skriver i boken *Rasismens yttringar. Exemplet Klippan* om hur närvaron av rasism bland pojkar respektive flickor ser olika ut, något som författarna förklarar bland annat beror på att pojkar oftast har större tillgång till det offentliga rummet vilket gör att deras kontakt med rasism blir därigenom vanligare än hos flickor (Wigerfelt & Wigerfelt, 2001: 138-). Jag valde att inte kategorisera ungdomarna utifrån deras etniska bakgrund trots att jag

förstår att detta eventuellt hade gett ett annat resultat i min analys av mitt material. Jag vill heller inte reproducera eller befästa tidigare uppfattningar kring etnicitet utan möta ungdomarna med en öppenhet.

ANALYS

Vi och dem

Då det är ungdomar och deras tankar som står i fokus i min undersökning valde jag att, för att förstå hur dessa ungdomar definierar sig själv, ställa intervjufrågor kring hur individen förstår sig själv i förhållande till gruppen då gruppen påverkar individen i identitetsprocessen. Ett sätt att definiera sig själv är genom att kartlägga och förstå skillnader, olikheterna till andra. Om individen vet vad den inte är så vet den även vad den är. Det är ett slags beroendeförhållande där exempelvis anti-rasisten behöver rasisten för att förstå sig själv.

Delar av ungdomskulturforskningen menar att som en del i individens identitetsprocess får den så kallade kärnfamiljen en mindre betydande roll då familjen i allt större grad ersätts av individens kompisgrupp, vilket Philip Lalander och Thomas Johansson bland annat skriver om i boken *Ungdomsgrupper i teori och praktik* (2002: 16). Gruppen påverkar individen i dennes skapande av identitet, därför valde jag även att ställa några frågor kring gruppen roll. Vad är det som påverkar individen? Finns det någon medvetenhet kring gruppens betydelse hos ungdomarna? För att förstå hur ungdomarna resonerar behöver jag först förstå var de befinner sig. Det ungdomarna bland annat svarade var att gruppen har en väldigt stor betydelse. Mikael säger:

Väldigt viktig... just med tanke på att man har alltid någon som... någon finns där, som man kan lita på... och få stöd av någon...

På samma fråga svarar Johan:

Ja... just nu för tillfället så är den väldigt viktig, för nu har det hänt vissa grejer och sånt...så att... nu är det typ så att man söker hjälp eller vad man ska säga... hos andra i gruppen... eller det gäng liksom man är tillsammans med... så det är viktigt nu, just nu så är det extra viktigt.

Det jag finner intressant är att majoriteten av ungdomarna var medvetna om att de i gruppen sannolikt inte är speciella på något sätt, men att det finns ett outtalat behov, en känsla om att de är det. Resonemanget förs på ett, enligt min tolkning, underförstått plan inom gruppen och i intervjuvaren där begreppet ”vi och dem” används. Det är viktigt att vara individer, speciella och lite egna. Inte som de andra, det vill säga tråkiga och likformade något som Mikael även uttrycker genom att beskriva gruppen som han tillhör:

Eeee... alltså... det finns... många grupper som är olika, så som de flesta är, om vi säger att de flesta kör moppe och dom flesta gör sånt där, alltså... vi försöker och liksom... alltså även... inte bara helt så bara jätte att vi ska vara annorlunda men alltså vi... tycker det... alltså det... liksom bättre och vara ny på något sätt... eller bättre och inte vara som alla andra, det är lite tråkigt att vara som alla andra.

Lalander och Johansson skriver att gruppens medlemmar använder sig av symboler för att skapa en känsla av gemenskap, en vi-känsla som förstärks genom likheten i gruppen. Det som menas med symboler är exempelvis klädesplagg, gester eller hur gruppmedlemmarna talar till varandra. Symboler är ett tecken som har en betydelse utöver sig självt (2002: 29-31). Om exempelvis gruppmedlemmarna bär en halsduk vars färger representerar det lokala fotbollslaget betyder halsduken att gruppmedlemmarna stöder just det fotbollslaget, alltså har halsduken en betydelse utöver sig själv. När jag frågar informanterna om de använder sig av liknande symboler menar informanterna att de inte använder sig av detta, trots att det finns en medvetenhet hos informanterna om att gruppen formar och påverkar, att individen anpassar sig och att gruppen blir allt mer likformig i sitt sätt att klä sig. Mikael berättar:

Eeee... ja, man påverkas ju... det är klart att man blir väldigt... alltså man har ungefär samma klädstil så här... även om man liksom är ungefär som dom flesta innan så blir man ju mer som varann till slut när man umgåtts ett tag... så man påverkar varandra.

Vidare säger informanterna att det yttre har inte så stor betydelse, utan det är de inre egenskaperna som värderas högre och att individualitet premieras av gruppen. Enligt informanterna är det viktigt med tillit inom gruppen, och vetskapen om att vännerna alltid finns där som ett stöd när det behövs. Emma säger bland annat att hon inte vet vad hon skulle göra om hon inte hade sina vänner, vilket möjligtvis skulle kunna tolkas som att det finns en

slags rädsla att stå ensam. Bauman beskriver hur farhågor kan vara likartade i varje enskilt fall men det förutsätts att de ska bekämpas individuellt, av var och en av oss med metoder och resurser som inte alltid är lämpliga. Vidare menar Bauman att villkoren i ett individualistiskt samhälle inte gynnar ett solidariskt handlande, då ett individualistiskt samhälle kännetecknas av en upplösning av de sociala banden som är grunden för ett solidariskt handlande (Bauman, 2007: 29).

Jag menar att detta kan liknas en konflikt för individen, en konflikt som fått större kraft i och med den utveckling som Bauman talar om där det solidariska handlandet minskas, vilket även möjligtvis innefattar det solidariska tänkandet, som föregår handlandet. Detta är något som kan påvisas genom det informanterna säger, att gruppens påverkan gällande individens tankar och åsikter inte är så stor, utan snarare sagt tvärt om att det individuella tänkandet uppmuntras av gruppen. Så som jag förstår och tolkar finns det en motstridighet inom gruppen där individen å ena sidan uppmuntras för att vara just individuell och lite egen, å andra sidan finns det ett starkt behov av samhörighet och tillit mellan medlemmarna i gruppen. Kan denna motstridighet resultera i att gruppmedlemmarna har svårt att definiera den individuella skillnaden inom gruppen vilket gör att blickarna vänds ut mot "de andra" för att där igenom definiera sig själva, som individ men även som gruppmedlem. Det blir en slags strategi att bibehålla och legitimera det individuella.

Om vi lyfter blicken och vänder den mot de vuxna, samhället i det stora, är det så som jag förstår det meriterande som individ att omge sig med ett stort nätverk av människor. Ju mer varierande desto starkare, vilket även anses öka individens handlingsmöjligheter och maktutrymme. Med andra ord visar den eventuella konflikten inom ungdomsgruppen på en tendens att vi ska vara individuella och självständiga, samtidigt som vi är i behov av en tillhörighet, en samhörighet för att förstå vem vi är. På något sätt påverkas individen vilket skulle kunna utmynna i en osäkerhet.

När gruppmedlemmen definierar sig själv som individ och som gruppmedlem görs det genom skillnader, med andra ord vad som menas att individen inte är vilket då görs genom att påvisa vad "de" är (Ehn & Löfgren 2001: 55-56). "De" i det här fallet är en stereotyp av de etniska andra, "invandrare". Det i sig blir även motsägelsefullt då även "invandrare" är individer och medlemmar i grupper där individualitet eftersträvas. Det skulle då betyda att informanternas

inte bär på en medvetenhet att ett generaliserande äger rum, men intervjuerna visar att medvetenhet finns. Lena säger:

Nej men... (här förändrar informanten rösten till en mörkare röst, min anm.) dom invandrarna... dom håller på med saker som... dom är kriminella och det är dom som gör allt dåligt... (här går informanten tillbaka till sin vanliga röst, min anm.) fast jag vet själv... att det inte är så... dom (med dom menas dom som anklagar invandrare för att vara dåliga, min anm.) vet nog själv också... men det... det är många själva som håller på med våld... så säger dom att det är dom (invandrarna, min anm.) som våldtar eller det är dom som startar bråken. Men många grupper och sånt, rasistiska, där finns det mycket... det är ju liksom dom själva (de som anklagar) som vill starta bråk.

Enligt min tolkning tydliggör Lena genom att förändra rösten till en mörkare röst att det är någon annan än henne själv som säger detta och att dessa åsikter inte är något som Lena vill representera. Genom att förändra rösten till en mörkare röst visar hon även att detta ”mörka” är det som är fel.

Jag var även intresserad av att veta hur gruppens sociala interaktioner ser ut och om jag där igenom kunde se och förstå om det eventuellt kan underlätta och öppna vägar för en slags smygrasism. Och ungdomarna berättar att bortsett från att de träffas på skolan och på fritiden brukar de samtala med varandra på snabbchattprogrammet Windows Messenger, ett flertal gånger per dag. Det är då bestämda, kända personer som de chattar med. Informanterna hade även besökt community's på Internet och chattat med personer från andra delar av världen, som exempelvis USA, som ett sätt att öva sig på det engelska språket.

Jag ställde frågan om de tror att de påverkas av detta, av en person i USA och dennes åsikter och tankar. Och ingen av informanterna tror att det påverkar så mycket, men att det beror på vad det handlar om och i vilken situation det sker. Lalander och Johansson skriver om ungdomars användning av Internet där bland annat en förklaring på Internets attraktionskraft för ungdomar delvis beror på att ungdomarna är anonyma, de kan skapa vilken identitet de vill och ”träffa” andra via Internet när de vill, och de vet aldrig vem det kan vara som de möter. Detta gör att de kan öva sig i olika roller men även använda Internet som ett sätt att fly från en obehaglig social verklighet (2002: 88-89). Jag menar att även fast informanterna inte själva kan se eller förstå att de direkt påverkas av kommunikationen på Internet med personer från andra delar av världen, så påverkar det. Inte nödvändigtvis enbart negativt utan även

positivt, där det positiva är att det skapar en naturlighet i kontaktskapande över så kallade gränser, men även större förståelse för andra kulturer. Att ”dem” närmar sig mer och mer gruppen ”vi” då kommunikationen överbrygger eventuell tidigare okunskap och distans.

Att resa utomlands är allt vanligare och informanterna säger att detta resande kan skapa större förståelse för andra människor och deras kulturer, allt beroende på var man reser. Emma säger att då hon och hennes föräldrar var utomlands kom de i kontakt med en kvinna från USA som de har fortsatt ha mailkontakt med efter att de kom hem. Det här är något som informanterna säger kan öka förståelsen för andra och därmed även minska rasismen. Johan säger att för att verkligen förstå och därmed motverka rasism bör resemålet vara ett land, vars flyktingar söker sig till Sverige. Jag menar att själva resandet i sig har en betydelse då det sannolikt övar upp en slags öppenhet och förmåga att möta andra människor från andra länder. Och detta sker även om resemålet är ett typiskt turistresmål. Därmed inte sagt att det även finns en risk att tidigare uppfattningar och fördomar förstärks genom resandet, men det jag menar är att ju oftare vi reser desto mer blir det en del av oss, något naturligt. Genom att möta andra länders befolkning och kulturer gör att upplevelsen av detta som något främmande eller annorlunda, får mindre kraft. Att resa är även något som blir allt vanligare inom arbetsmarknaden och inom vissa områden premieras vid anställning av ny personal, en eventuell tidigare utlandsvistelse, något som även påverkar värdet och vikten av att resa.

Informanterna visar genom sina svar att de använder sig av begreppet ”vi” och ”dom” i sitt sätt att förstå och definiera sig själv, och andra. Det framkommer även att informanterna förstår att skillnaden mellan grupperna är inte så stora, det är ingen grupp som är mer speciell än någon annan. Den tydligaste markeringen mellan grupperna visar sig när informanterna skall diskutera ämnet rasism, där då informanterna ser sig och sin grupp som ”de goda” och de andra som ”de dåliga”, det vill säga de som är rasister. Så som jag förstår säger informanterna även att genom att lära känna varandra och genom att umgås är den bästa lösningen på rasism, där grupperna ”vi” och ”dem” förändras till en grupp. Mikael säger bland annat att om vi exempelvis kan samlas och arbeta gemensamt för att lösa ett problem skulle det göra mycket. Att miljöproblemet är ett sådant problem som vi alla behöver arbete för att lösa.

Diskurs

I samband med insamlingen av mitt material, men även när jag diskuterat ämnet med personer i min omgivning, förstår jag att detta ämne är något som kan upplevas och uppfattas som känsligt och något som gärna tystas ner, inte minst för att Trollhättan blivit omskriven i media som en ort med rasistiska problem. Reflexivt förstår jag att jag sannolikt hade en lite naiv inställning till ämnet rasism vilket kan tänkas härledas till min personliga inställning till det som kan benämnas som "problem". Min inställning är att problem måste lyftas fram för att kunna ordnas upp, och inte så att säga sopa det under mattan. Det jag förstår är att det finns en rädsla att beröra ämnet rasism men även en rädsla att ens bli sammankopplad med det. Att vara rasist är något fult och något som inte är accepterat, och inom diskursens ordning finns det en tydlighet gällande exempelvis vad man får säga eller vad man får tycka. Som exempel är det accepterat att säga invandrare men inte svartskalle eller blatte. Det är inte heller accepterat att generalisera och säga att alla invandrare är pizzabagare, vilket en av informanterna, Johan, uttryckte sig, men snabbt korrigerade sig själv och omformulerade sig genom att säga att invandraren är egen företagare vilket då anses vara av ett högre värde och status. Med andra ord finns det en medvetenhet hos Johan att om man är pizzabagare är det inte så hög status, att det klingar högre om man säger att man är egen företagare, vilket i sig kan vara värt att reflektera över. På samma sätt som vi har en gemensam bild av en typisk fiskargubbe; med kransskägg, pipa i munnen och regnkläder, har vi en bild av pizzabagare som vi associerar till en person med en annan etnisk bakgrund än svensk. Vi omger oss av föreställningar, normer och värden som vi sannolikt inte så ofta tänker på, men som påverkar vår uppfattning om vår verklighet.

När jag analyserar mitt material kan jag se och förstå att det även hos informanterna finns en kunskap och en medvetenhet om diskursens ordning då de besvarar intervjufrågorna korrekt och stundom, så som jag tolkar det, tillrättalagt. Och jag menar att det är en del av problemet, diskursens ordning, då minsta lilla felsägning kan tolkas som rasistisk vilket sannolikt gör att det undviks att ens diskutera ämnet. Detta kan ju skapa andra funderingar kring om det finns andra ämnen som undviks på grund av att det finns en rädsla att diskutera det.

Bauman skriver i boken *Flytande rädsla* att vårt liv är allt annat än fritt från rädsla och vår flytande moderna miljö är allt förutom fri från faror och hot. Vi människor måste leva ett helt liv där vi ständigt letar och prövar olika knep och finter för att möjligen avvärja hoten. Dessa

knep och finter är oräkneliga. De faror som är synliga är de faror som kan göras något åt (Bauman, 2007: 18). Rasismen där invandraren ”syns” genom sin icke vita hudfärg eller genom sin annorlunda kultur gör att den som är rasist i sitt sätt att definiera sig själv, stärka sig själv och undvika farorna, vänder sig emot invandraren. Det som tidigare definierades som en nation existerar inte längre på samma sätt, då gränserna för nationen är otydliga. Detta påverkar medborgarna i ett land, medborgarnas förståelse av sig själv och sin omvärld. Hur ska dessa medborgare kunna skapa en bild av sig själv och sin omvärld när det inte finns naturliga gränser att förhålla sig till? Människan tvingas att omdefiniera sig själv och sin omvärld på ett flytande, nytt sätt både inom landets så kallade tidigare tydliga gränser men även utanför dessa. Det ”svenska” som tidigare förenade oss, genom bland annat nationen Sverige, har tonats ner och det kan det vara svårt att exempelvis definiera hur man är när man är svensk. Jag ställer frågan till informanterna och Mikael svarar:

Det vet jag inte riktigt... (skrattar)... alltså... när man är svensk, man är väl... ja, för... alltså om vi räknar svensk som svensk medborgare så är man skriven som svensk medborgare i papper, och sen så är man svensk liksom... och det är liksom det som man är, att vara svensk. Så tycker jag att det får vara, att vara svensk.

Jag tolkar informanterna och deras svar som att de inte riktigt kan uttrycka hur man är när man är svensk, vilket jag då tolkar att det finns inget tydligt svar. Och det kan väcka nya frågor så som: är det nödvändigt att veta svaret? Finns det andra parametrar att använda sig av, än svensk, i sin beskrivning och definiering av sig själv? Detta är inte något som jag kan svara på efter att jag analyserar mitt material, möjligtvis att jag kan förstå att det visar sig tendenser att ”svensk” har en förändrad betydelse för ungdomarna. Konstellationen av medlemmarna i olika ungdomsgrupper varierar, då de ofta umgås med ungdomar från en mängd olika länder, de är transkulturella (Wigerfelt & Wigerfelt 2001: 199) vilket kan vara ett svar bland många andra. Jag menar att det finns en logik i detta och att det finns en potential i det transkulturella, då det så kallade flyktiga samhället ”kräver” av individen en anpassning och flexibilitet. Men det kan också vara ett problem för ungdomarna att hantera, svårt att finna en definition som passar, svårt att kanske ens föra diskussionen med tanke på diskursens ordning. Lena säger sig ha norsk etnicitet, trots att hon är född i Sverige och trots att hennes föräldrar är svenskar, men med norskt ursprung. Enligt Lena räknar sig föräldrarna även som svenskar. Bauman skriver om hur människan hittar på olika trix och finter för att hantera

osäkerhet och rädsla, hot av olika slag (2007: 08) och så som jag tolkar Lena kan detta tyda på en slags strategi att finta sig ur problemet. Hon behöver inte möta problemet genom att ens svara på frågan hur man är när man är svensk, för som hon själv uttrycker sig ”det vet jag ingenting om då jag är norska”. När jag ställer frågan hur man är när man är norsk skrattar hon och säger att det vet hon inte, men säger sen att då är man väl ungefär som när man är svensk. Ett mycket intressant svar menar jag, då jag naturligtvis förundras över att hon väljer att definiera sig själv som norska trots att hennes föräldrar inte gör det, och trots att det är i princip samma sak som att vara svensk. Är det endast en ungdoms sätt att bryta sig lös från föräldrarna eller är det ett sätt för Lena att hantera en osäkerhet inför att definiera sig själv som ”någonting”. Då vi lever i ett flytande samhälle är det lättare att bara flyta med, något som även indirekt förväntas av individen. Genom att vara flytande ökar möjligheterna och alternativen. Det skulle även kunna vara att Lena omedvetet tar avstånd från detta känsliga ämne, att även hon förstår diskursens ordning och därmed tar avstånd från diskussionen.

Användandet av Internet har öppnat en ny värld med stora möjligheter att förändra och byta identitet med bara några tryck på tangenterna. Informanterna säger att de använder Internet ett flertal gånger varje dag, där de chattar med sina vänner men även andra användare, från andra länder. Ungdomarnas kulturella mönster tar form i en snabb föränderlig värld och kan visa på, samt skapa förståelse för, eventuella problem i samhället. Genom att ungdomarna är anonyma på Internet undkommer de även ett personligt ansvar över vad som förmedlas där (Lalander & Johansson, 2002: 88-92). Så som jag förstår, ett eventuellt negativ resultat av detta är att det kan finnas en potentiell risk för en ökning av rasistiska inslag i ungdomarnas sätt att uttrycka sig, att rasistiska åsikter kan okontrollerat spridas och därmed sannolikt även påverka. Ett positivt resultat är att det skapas en positiv bild och en uppfattning om individer från andra länder, som snarare sagt eliminerar rasism. Internet som kommunikationsmedel kan underlätta och stimulera ett flytande liv och beteende där parametern svensk möjligtvis ersatts av en anonymitet, som kan ge utrymme för detta flytande.

Det som är intressant är att ungdomarna i min undersökning väljer att använda sig av uttryck, som exempelvis svartskalle, trots att det finns en slags medvetenhet att detta strider mot diskursens ordning. Som en förklaring till detta kan vara att det inom ungdomskulturen finns en större legitimitet att bryta mot gällande normer då det delvis ingår i identitetsprocessen. Johan berättar:

Alltså... det är klart om jag hamnar i bråk med en invandrare då är det klart att jag säger nånting sånt då, till han, även fast det inte är menat rasistiskt... men det är samma sak om jag hade bråk med en som var... en som såg ut som mig men sagt nånting annat om han, typ att han hade stora fötter eller nånting... då är det inte det... då är det inte rasism enligt andra då... då är det mobbing eller vad man ska säga, då är det en tyken kommentar... ja, men egentligen är det samma sak som den personen som säger det menar... ja och ingenting hets mot folkgrupp eller nånting...

Enligt min tolkning säger Johan att det självklart finns ett hycklande i, enligt hans uppfattning, vårt sätt att hantera rasistiska åsikter då jag uppfattar hans sätt och besvara sker med en självklarhet, vilket framkommer i det sätt han lägger tonvikten på orden. Med andra ord kritiserar Johan diskursens ordning.

Så som jag tolkar det, är detta också en del i den förändring som sker inom diskursen. Det som socialt formar människan är bland annat uppväxtmiljön och det samhälle som människan är en del av. Idag är det inte ovanligt med en blandning av olika etniciteter inom ungdomsgrupper. Det gör att ungdomar idag har en annan naturligt relation till ungdomar med annan nationalitet än svensk. Detta skapar något och har en betydelse. Rasism med Fredricsons förklaring om olikhet och makt, där olikheten är medfödd och oföränderlig finns fortfarande kvar men jag menar att det sker en förändring, att det är andra värden som har större betydelse och värde för ungdomarna än hudfärg och vit överhöghet.

I mitt material kan jag se och förstå att det finns en skillnad när det gäller ungdomarnas uppfattning om det finns rasism i Trollhättan, och i så fall i vilken omfattning. Pojkarna kan tydligt se detta, till skillnad mot flickorna. Mikael berättar:

Ja... det... jag vet rätt många... alltså det är ganska beskrivande för... även folk som liksom inte visar det så ofta liksom... säger det ibland att de har liksom rasistiska åsikter... även liksom folk som jag inte tror det om så här... det är rätt många faktiskt... egentligen... även om det inte är så... kanske typ speciella grupper eller det finns ju grupper som är det men det finns ju folks om bara... ”ja, men jag tycker inte att dom ska få vara här, jag tycker dom ska vara kvar där dom bor”... men alltså... ja, så jag tror att mer än vad det brukar vara på andra ställen, faktiskt... Det är svårt... det kanske är svårt att veta för man träffar ju liksom... när man åker till något annat ställe så får man ju inte liksom... lika bra bild, eller man får inte tillräckligt mycket kanske... så... nej... jag tror det är ganska mycket faktiskt...

Så som jag förstår det säger Mikael att det finns, enligt hans uppfattning, ganska mycket rasism i Trollhättan, men han förstår även att hans bild sannolikt inte stämmer då ett besök till någon annan ort inte alltid ger ett tillräckligt bra underlag, för att bilda sig en uppfattning och därmed kunna göra en rättvis jämförelse. Min tolkning är att Mikael har en ganska bestämd åsikt om rasismen i Trollhättan men då han även har en medvetenhet och kunskap om diskursens ordning tonar han ner detta genom att lyfta fram att även andra orter har problem med rasism. I samband med min undersökning kom jag i kontakt med Anna-Maria Blomgrens bok *Vad gör samhället? Offentlig politik mot rasistiskt och främlingsfientligt våld i Vänersborg, Trollhättan och Uddevalla* (1999) där Blomgren bland annat beskriver hur det under en period fanns en starkare och tydligare organisering av rasister på orten. Det ingår inte i min undersökning att kartlägga hur det eventuellt ser ut i dagsläget men då jag finner det intressant att förstå hur ungdomarna uppfattar hur situationen är idag, då det direkt och indirekt påverkar deras bild av sig själv i en kontext, som Trollhättebo, valde jag att ställa en fråga kring ämnet. Det jag menar är att det inte är accepterat att vara rasist, det är fult att vara rasist och det Mikael gör är att han indirekt skyddar sig själv när han försvarar Trollhättan, då han identifierar sig själv som en Trollhättebo. Trollhättan har inte större rasistiska problem och är inte sämre än andra orter. Samtidigt som han uttrycker ett förnuftigt och rationellt resonemang kring svårigheten att bilda sig en rättvis uppfattning om hur rasismen yttrar sig på andra orter.

Det Mikael även säger är att de personer som han absolut inte trodde var och/eller är rasister har visat, genom deras sätt att uttrycka sig till Mikael, att de bär på rasistiska åsikter. Mikaelns sätt att uttrycka sig kring denna upptäckt tolkar jag som att han bär på en slags förvåning inför detta, något som han enligt min tolkning även under intervjun förstärker genom sitt kroppsspråk då han drar upp axlarna och visar sina öppna händer. Pojkar har i större utsträckning tillträde till offentligheten än flickor, vilket gör att det är allt vanligare bland pojkarna att de kommer i kontakt med rasismen. De är även pojkarna som oftare kommer i kontakt med den ”öppnare” och den våldsammare rasismen. Flickorna råkar oftare ut för den mer subtila rasismen (Wigerfelt & Wigerfelt 2001: 140). Detta borde då även innebära att de flickor, som i det här fallet inte blivit utsatt för rasism själv, har svårare att se rasismen över huvud taget, då det inte förkommer i lika stor utsträckning som i den miljö där pojkarna befinner sig i. Lena säger:

Jag tror inte att det finns just i Trollhättan bara, jag vet att det är på andra ställen med. Men det där om att rasisterna, och allt det där, det har ju många unga nu idag har liksom börjat med det igen, vissa grupper och sån't just... för det är la' ett problem på ett sätt... men... inte bara i Trollhättan utan det finns överallt... Det är klart att det blir ett problem, om det blir stort, vart det än är tycker jag.

Precis som Mikael försvarar Lena Trollhättan, men det är enligt min tolkning på ett mer opersonligt och mer övergripande sätt än vad Mikael använder sig av, vilket även enligt min tolkning tydliggörs genom hennes sätt att besvara frågan på ett mer lättsamt och neutralt sätt. När hon besvarar frågan lutar hon sig tillbaks i stolen och upplevs som mer avslappnad än Mikael, enligt min tolkning. Lena ser problemet ur ett helhetsperspektiv då hon säger att rasism, om det blir stort, kan bli ett problem vart det än är. Så som jag tolkar detta kan det bero på att Lena inte lika starkt identifierar sig själv som Trollhättebo, då hon definierar sig själv som norsk (se ovan sidan 15), vilket gör att det inte påverkar henne i lika hög grad som vad det kan tänkas göra med Mikael. Det jag menar är att diskursens ordning påverkar i olika grad, allt beroende på hur starkt individen identifierar sig som Trollhättebo, vilket framkommer enligt min tolkning i informanternas sätt att tala om och sättet att relatera Trollhättan till omvärlden. Lena känner sig inte som svensk då hon inte identifierar sig som svensk och därmed inte heller lika starkt identifierande som Trollhättebo. Enligt Lena är hon norska som bor i Trollhättan, med andra ord har det inte lika stor betydelse för henne om Trollhättan benämns inom och utanför kommunen som en ort med rasistiska problem.

Rasism

När jag ber att informanterna att berätta vad de tänker på när de tänker på rasism säger Lena:

Vad jag tänker på?... Jag vet inte... orättvist... det... är liksom onödigt... okunnighet och fördomar...

Mikael säger:

Ja, det är hat mot såna som inte är som en själv, skulle jag tro... när man inte är tillräckligt... när man inte förstår andra kulturer... man... det främmande är okänt... eller det okända är liksom mer läskligt... skrämmande än det man känner till.

Johan berättar vad han tänker:

Eee... det är väl... att man... har emot... ett visst folkslag, eller en viss grupp... av människor... eller vissa personer kan också vara rasist, men då är det mer

diskriminering... men det är en sorts rasism, men det är mest mot invandrare och sånt jag tror jag tänker att det är så... ja...

Emma säger:

Oj... när jag tänker på det... jag vet inte riktigt vad jag tänker på... jag har liksom inget direkt svar så... men... jag tänker mycket på utlänningar, tänker jag på...

Jag noterade under intervjutillfällena att när jag ställde första frågan kring rasism tog informanterna ett djupt andetag innan de besvarade frågan. Jag tolkar detta som att informanterna har varit väl medvetna om att intervjun skall handla om rasism och därmed byggt upp ett slags inre försvar inför frågan, som en möjlig strategi för att hantera detta känsliga ämne. När väl frågan är ställd tar informanterna "sats" att besvara det som kan upplevas som besvärligt. Det är viktigt att "hålla tungan rätt i mun" och svara rätt, för ingen vill uppfattas som smygrasist. Jag förstår även att informanterna har en kunskap om rasism och de uttryck som rasismen tar sig form i, även fast de själv inte alltid är medvetna om det. Mikael säger bland annat att det är hat mot andra som inte är som en själv, att rasism är när man inte förstår andra kulturer, det som är okänt är läskigt.

Vardagsrasismen menar Berit Wigerfelt och Anders S. Wigerfelt i boken *Rasismens yttringar. Exemplet Klippan* (2001: 30) är en rasism som i vardagen aktiverar underliggande maktrelationer och kan ses som en process som skapas och förstärks genom vardagliga handlingar. Det är individer som uttalar eller utför rasismen men den bygger på gruppakt och på den samhällsliga strukturen. Då vardagsrasismen finns i den vardagliga praktiken omfattar den beteenden och attityder som vi är socialiserade in i vilket gör att vi inte ofta tänker på den (2001: 31). Ove Sernhede skriver i boken *Alienation is My Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i Det Nya Sverige* att vardagsrasismen verkar på ett subtilt och ibland svårdefinierbart sätt, den förstärker rädslor inför det som kan räknas som annorlunda och främmande. Vardagsrasismen kan vara svårare att se och förstå vilket innebär att den är svårare att slåss emot (2002: 48). När jag ställer frågan om vad är vardagsrasism till informanterna är det inte alla som riktigt vet vad som menas med just vardagsrasism. Lena resonerar högt för sig själv och säger att det är väl någonting som sker varje dag. På frågan om de kan se vardagsrasism skiljer sig svaren åt då Emma inte alls kan se att det förekommer, vilket jag tolkar det som att hon faktiskt inte ser vardagsrasismen då den är subtil och svårdefinierbar. Johan kan däremot se vardagsrasism och säger:

Det är väl fördomar och sånt att... man tänker att "ja, den folkgruppen dom snor och sånt och vi är så bra och sånt"... det är typ fördomar, man visar det inte... man visar det inte så att man säger det eller på något sätt...

Enligt min tolkning säger Johan här att vardagsrasismen finns där under ytan som något fult och något som man helt enkelt inte talar om. Han säger även att vardagsrasismen oftast baserar sig på ett generaliserande och på fördomar om andra folkgrupper. Lena säger:

Då tänker jag över huvudtaget att det finns hela tiden... överallt...

Och Mikael berättar att det är lätt att förstå när man talar med någon om den personen har rasistiska åsikter. Detta förklarar han genom att berätta:

Om man säger att man vart på Kronogården typ så här så är det många invandrare som bor där och då hör man: (här förändrar Mikael rösten lite grand och talar på ett sätt som jag uppfattar som slarvigare, min anm.) "Åh fan, vad gör du med blattarna... vad gör du där?" typ.

Generellt i mitt material visar informanterna genom sina svar att rasism är något som någon annan, "de", håller på med vilket skulle eventuellt tyda på att de identifierar sig själva som "de goda", inför sig själv och genom på vilket sätt de presenterar sig själv till andra. Men det finns även en medvetenhet kring rasism och att använda sig av rasistiska uttryck som exempelvis "svartskalle". Det är ett nedsättande uttryck om det etniska andra, vilket informanterna är medvetna om men uttrycket används ändå, något som de menar är ett sätt att "komma åt" personen. Johan drar liknelsen till och berättar:

Alltså... det är klart om jag hamnar i bråk med en invandrare då är det klart att jag säger nånting sånt då, till han, även fast det inte är menat rasistiskt... men det är samma sak om jag hade bråkat med en som var... en som såg ut som mig men sagt nånting annat om han, typ att han hade stora fötter eller nånting... då är det inte det... då är det inte rasism enligt andra då... då är det mobbing eller vad man ska säga, då är det en tyken kommentar... ja, men egentligen är det samma sak som den personen som säger det menar... ja och ingenting hets mot folkgrupp eller nånting...

Detta skulle kunna tolkas som att ”vi-gruppen” utsätter ”de andra” för olika strategier, som ett sätt att påverka och hävda maktrelationer till sin egen fördel (Wigerfelt & Wigerfelt 2001: 202). Informanterna säger att det kan vara svårt att se skillnaden mellan mobbing och rasism då rasistiska uttryck används i syftet att mobba eller liknande, att det kan vara svårt för andra se och förstå vad som egentligen menas i den specifika situationen. Johan säger att det är ju bara den som sagt något som vet vad som egentligen menades, och att det är klart att om det uppfattas som rasistiskt kommer den personen att förneka det efteråt.

På frågan om vem det är som är rasist svarar Lena att det kan vara vem som helst, att den som är rasist behöver inte se ut på ett speciellt sätt eller visa det utåt på något sätt. Det enda som gör att det kan förstås av andra är genom att personens rasistiska tankar åsikter framkommer genom ordval, enligt Lena. Som exempelvis genom benämningen svartskalle, vilket därmed motsäger det som tidigare sagts ovan av Johan, då han säger att svartskalle är bara ett skällsord, utan en egentlig betydelse. Även fast Johan säger att svartskalle inte har någon betydelse förstår jag att då det är ett skällsord får ordet ändå en betydelse. Det vill säga att ordet betecknar något underordnat. Det visar även på ett slags avslöjande av diskursen då svartskalle fungerar som skällsord inom en diskurs, medan exempelvis ordet tjockis fungerar inom en annan diskurs där normen är att man skall vara smal och med andra ord inte passar in i skönhetsidealet. Johan säger å andra sidan att alla är rasister på ett eller annat sätt då alla bär på fördomar mot andra personer. Han säger även att människor går omkring med det i bakhuvudet hela tiden på något sätt, de rasistiska tankarna. Med andra ord, det går inte att med bestämdhet säga om och/eller när rasism används, utan det är situationen och sammanhanget som bestämmer, då det enligt ungdomarna är vanligt att använda sig av rasistiska uttryck för att reta eller ”trycka ner” någon. Emma säger att hon tror att det är mest vuxna som är rasister, men då hon inte har så mycket erfarenhet av rasism har hon svårt att säga något om det.

Men hur skapas då rasism, enligt ungdomarna? Enligt vad informanterna säger skapas rasism inom gruppen. Emma säger:

Hm... eee... det är väl... fortfarande grupper, som jag tror då... för det mesta... för jag tror inte att man liksom skapar det själv så... det är väl i en grupp som det förekommer tror jag... sen har jag väl inget mer att säga direkt om hur det skapas eller så... det vet jag inte...

Johan berättar:

Mmm... det skapas... eee... av att några tycker det... av gruppsyck tycker jag, det är som mobbing det skapas av vissa personer som har nånting emot den personen eller den folkgruppen... så är det nog mest gruppsyck... eller... ja... hat...

Om jag använder mig av Fredricsons teori om rasism och begreppen olikhet och makt i min förståelse av vad ungdomarna säger, tolkar jag det som att de är medvetna om att olikheten har en betydelse, som ett sätt att definiera "vi" och "dom", där även maktaspekten finns med. Men det jag skulle vilja säga är att det som Fredricson menar är att olikheten är medfödd och därmed statisk, något som jag inte kan se i det som ungdomarna säger. Det kan ju vara så att informanterna inte exakt vet vad som menas med rasism, att det exempelvis blandas ihop med mobbing vilket gör att jag därmed inte kan se detta i informanternas svar. Det kan även tyda på en förändring gällande betydelsen av rasism, för dessa ungdomar. För dem har inte hudfärgen så stor betydelse, något som jag redan diskuterat ovan (sidan 17). Det skulle även kunna visa på att normen inom diskursen är just den vita överhögheten, vilket informanterna själva tillhör och därmed inte "ser" det eller undviker att diskutera hudfärgen, enligt diskursens ordning.

Nyrasism

I min undersökning önskar jag även förstå om informanterna eventuellt kan se och förstå om det finns tendenser på en annan slags rasism, som kan tyda på att det är andra värden som har betydelse, som exempelvis kunskap, svarar Lena:

Ah, det tror jag kan bli en slags rasism av det. Liksom att... ja det just med kunskap till exempel jag känner att dom på nåt sätt är bättre, för det är ju mycket... mmm... till exempel det är det nog bland vuxna med, att man ska kunna saker och man ska liksom... i skolan märker man ju att man ska... på något sätt vill alla... liksom passa in eller må bra och kunna så många grejer, ha samma saker. Men sen om det är nå'n som inte har det så liksom kanske den personen blir retad då kanske de flesta tänker att det är mobbing, men det kan... det blir ju... en slags rasism då alla dom som inte har den grejen...

Mikael säger att det är en del av rasismen att kategorisera folk och att:

... vi delar in dom i olika grupper så här... men alltså då... i rasism så kanske man säger att vi är bäst och ni är dom som är längst ner och sen blir det en trappa upp. Och sen... och det är ju samma sak även då, att om jag kan en sak och någon annan inte kan så att jag säger: "du är för jävla dålig för du kan inte det". Så egentligen är det ju också en slags rasism i såna fall...

Både Lena och Mikael säger att det mycket väl kan vara av betydelse, vilken kunskap du har. Mikael till och med förklarar att det finns en hierarkisk ordning, där den personen med mycket kunskap är överst och den med mindre kunskap är längst ner. Makten finns hos den som har kunskap, rätt sorts kunskap. Så som jag tolkar det är den rätta kunskapen, bland annat att ha förmågan att hantera gränslösheten, flexibiliteten, blixtnabba informationsutbyten, mobilitet och de faror som lurar i dimman, som Bauman beskriver (Bauman 2007). Sven-Eric Liedman skriver i boken *Ett oändligt äventyr* att på grund av att kunskapen bär på en mångfald tvingas det fram en kategorisering av kunskapen (Liedman, 2001). Och så som jag förstår det, när något kategoriseras sker det även en värdering av dessa kategorier. En viss kunskap blir mer värd än en annan. Detta sker över tid, men även beroende av plats och rum, där kunskapen värderas. Vi går från ett så kallat produktionssamhälle till ett kunskapssamhälle och detta påverkar dem som ingår i det samhället, på olika sätt. En risk kan vara att det skapas ett tydligare utanförskap gällande vem som bär den rätta kunskapen.

Edda Manga skriver i boken *Gudomliga uppenbarelser och demoniska samlag. En studie av det excentriska idéarbetet i Cecilia Rodriguez tänkande* (2003) om det excentriska där Manga försöker skapa förståelse över hur, var, när och vem som har rätten och/eller makten att tänka, vem som står närmast centrum – och vilka som står utanför, det vill säga de excentriska (Manga 2003: 175-194). Jag menar att liknande tankar kan överföras till kunskapen; vem är det som bär kunskapen, vilket kön är det på personen som har kunskapen, vilken ålder har personen, var befinner sig personen, i vilken tid sker det, står personen nära centrum eller utanför, om den står nära centrum har det betydelse eller inte vilken kunskap personen har. Som exempel är det viktigt och det finns ett värde i att elever i svenska skolor får lära sig att hantera datorn, det är bland annat en demokratisk fråga då datorn och Internet tillför information och kunskap som annars hade varit svårare att nå och få. Det är även ett verktyg där kunskapen att hantera verktyget först måste erövrats, på samma sätt som vi lär oss att

hantera pennan för att skriva. När eleverna skall vidare till andra skolor eller ut i arbetslivet förutsätter det att de behärskar datorn, då många arbeten kräver just den kunskapen. Det är vanligare för många idag att skicka ett e-mail än att ringa ett telefonsamtal. Men kommer du från ett annat land, exempelvis ett u-land där det knappt finns färskvatten eller elektricitet är det sannolikt andra kunskaper som värderas högre, än att kunna hantera en dator. Men vilken kunskap är högre värderad? Och i vilket land gäller det? Och om det är så som jag menar; att hudfärgen inte längre har samma betydelse som tidigare, vad är det då som kategoriserar, värderas och styr? Kunskap kan vara en sådan parameter.

Étienne Balibar ställer frågan i boken *Ras, nation, klass* (Balibar, Étienne & Wallerstein, Immanuel 2002:37-) om det finns en begynnande nyrasism. Balibar undrar om en hegemoni börjar ta form. Begreppet hegemoni kommer ursprungligen från den italienska filosofen Antonio Gramsci som menade att den dominerande borgerliga samhällsklassens position består som dominerande, då de dominerade accepterar den. Så som jag förstår och tolkar Balibar och Wallerstein menar de att när individen tar avstånd från rasism för att i stället hänvisa till att det är kulturella skillnader som är problemet är det fortfarande en slags rasism, en kulturell rasism. Och det är här det skapas en hegemoni då det allt mer blir naturligt och legitimt att säga att kulturer inte kan sammanföras, då det egentligen handlar om en slags dold eller förklädd rasism. Enligt min förståelse av diskursens ordning är det accepterat att säga att det blir problem när två kulturer möts, vilket kan vara ett slags förklätt sätt att uttrycka rasistiska åsikter. Och det är det här som Balibar, enligt min tolkning, menar att det skapas en hegemoni. Jag håller till viss del med Balibar i dessa tankegångar men jag skulle även vilja säga att det pågår andra förändringar inom diskursen rasism, men även att det trots olika informationskampanjer, tidigare undersökningar, medias belysning eller allmän debatt fortfarande finns en slags rädsla att diskutera ämnet. Jag menar att det som då skulle kunna benämnas som en nyrasism, till viss del beror på den här rädslan. Istället för att benämna problemet vid sitt rätta namn används en förklädnad. Rädslor föder nya rädslor och detta sipprar ner i vardagslivet något som kan beskrivas genom begreppet vardagsrasism.

Jag menar även att ungdomar har en annan "närhet" till människor från andra delar av världen, än vad som var vanligt under exempelvis den tid då tv-utbudet var mer begränsat än vad det är idag. Internet har även haft en stor roll när det gäller kontaktskapande, världen över. Det har en betydelse och det skapar något hos individen. Thomas Fürth skriver i sin artikel "Värdelös eller rik på värden? Om moral och omoral hos dagens och gårdagens unga" i

boken *Moral och omoral* att det stora utbudet av information, inte minst genom media, gör att ungdomar idag ges en möjlighet att byta grupp tillhörighet, men även att växla mellan olika tillhörigheter på ett sätt som tidigare generationer inte hade samma möjlighet till. Då fanns det bara en grupp att tillhöra, till skillnad mot idag (Fürth, 1999 :114). Jag förstår att det fortfarande finns exempelvis motsättningar och fördomar trots den närhet som jag talar om ovan, som exempel kan det vara människor som bor i samma bostadsområde med olika religioner, kulturer och nationaliteter. Detta kan skapa avstånd som inte är geografiskt. Det ena utesluter inte det andra, men jag menar att dessa kontakter som idag görs genom bland annat Internet påverkar och har betydelse, på olika sätt.

Fürth skriver även att det rika tv-utbudet ger ungdomarna större referensramar, vilket ger dem möjlighet att ta till sig nya tillhörigheter och värderingar (Fürth, 1999 :114). Idag finns världsstjärnor ”hemma” i vårt vardagsrum, där tittaren får följa med i princip överallt. Tittaren delges tankar, funderingar och eventuella vardagsproblem som denna världsstjärna går igenom. Denna ”närhet” skapar något och påverkar tittaren. Exempelvis kan en person med vit hudfärg ha en idol och förebild i en person som har svart hudfärg, och tvärt om. Gränserna är suddiga och idag finns det andra rädslor och faror att rikta fokus på, något som Bauman beskriver, exempelvis genom hur tv-programmet ”Big Brother” ger tittarna en möjlighet att öva sig på den största av alla faror, att ”dö”, genom att följa deltagarnas kontinuerliga kamp mot att bli utröstade ur programmet (2007: 34-35). Det Bauman talar om är att det finns en rädsla av att exkluderas, det är bättre att exkludera någon annan än att själv bli exkluderad, ett slags egoismens ordning (2007: 27). Så som jag tolkar det finns det ett gap mellan å ena sidan individens behov av gruppen i sin identitetsprocess, å andra sidan de signaler som omvärlden sänder till individen, att den ska vara självständig och prioritera det egna intresset. Vilket i sig inte direkt, enligt min tolkning, underlättar för individen att parera rasistiska influenser.

Det är här jag menar att i och med de förändringar som ständigt, och i allt högre hastighet, pågår i världen påverkar det människan på många olika plan; individuellt, inom gruppen, i samhället. Det förväntas av individen att den bland annat ska vara självständig, individuell, flexibel och anpassningsbar, förändringsbenägen och mobil. Tidigare gränser är inte giltiga längre utan det är annat som individen måste använda sig av som referenser och gränser, i olika situationer i det dagliga livet.

Avslutningsvis ställde jag frågan om det finns något där ute som skulle kunna benämnas som "det onda". Detta i relation till att en del i rasismen och de argument som rasister använder sig av är just att "de" är "onda". Lena säger att det är människan som är ond vilket även Mikael säger, med bland annat motiveringen att krig startas inte av sig själv, utan det är människan som skapar krig. Med andra ord är det människan som är ond. Johan säger att det är sammanhanget där det onda sker som möjligtvis kan benämnas som ond. Bauman beskriver i boken *Flytande rädsla* om att alla människor har potentialen att bli ett monster som kan utföra fasansfulla handlingar, där Bauman menar bland annat att i Auschwitz, de personer som sprutade in vita kristaller i skorstenar kunde under rätt (eller det kanske borde vara "fel") omständigheter ha varit vem som helst av oss (Bauman 2007: 78).

Informanternas svar tolkar jag det som att människan är situerad, det är i den situationen där människan befinner sig, som skapar det som kan benämnas som "ont", vilket jag finner intressant då jag uppfattar svaret som insiktsfullt. Det är lätt att peka finger och beskylla andra för att vara "onda", istället för att försöka se i ett större sammanhang, försöka skapa förståelse för att omständigheter påverkar. Jag menar inte att bara för att det finns en förståelse för sammanhanget, legitimerar och legaliserar det som skulle kunna benämnas som "ont", oavsett från vilket perspektiv vi tittat. Men det kan skapa en förståelse.

AVSLUTNING

Diskussion

Det jag har kommit fram till genom min undersökning är att diskursens ordning har stor påverkan på ungdomars tal och i ungdomars identitetsprocess, vilket skulle kunna visa på att samhället i stort så även påverkas i hög utsträckning av diskursens ordning. Ungdomarna visar tydligt genom deras sätt att besvara frågorna att de bär på en kunskap och medvetenhet om diskursens ordning; vad som får sägas, hur det sägs och vad som inte får sägas. Enligt min tolkning är ungdomarna väl inskolade och parerar smidigt eventuella fallgropar, för att inte uttrycka sig fel då det finns en risk att bli uppfattad som en person som bär på fula och icke accepterade åsikter, allt enligt diskursens ordning. Detta är enligt min tolkning en del av problemet då det finns en rädsla över att diskutera rasismen, något som skulle kunna tolkas som att diskursens ordning är tvingande. Ungdomarna kritiserar detta indirekt, vilket i sig skulle kunna visa på en kritik mot hur den vuxna världen hanterar ämnet. Ett sätt att komma

förbi eller att undvika det känsliga ämnet är att omedvetet eller medvetet utveckla en strategi, exempelvis genom att ta avstånd till diskussionen på olika sätt eller genom att använda sig av Internet som ett sätt att bibehålla en riskfri anonymitet.

Bauman skriver bland annat att det behövs ett ”dom” för att förstå vilka ”vi” är, något som enligt min tolkning ungdomarna använder sig av då de underförstått använder sig av begreppet i sitt resonemang. Ungdomarna visar bland annat genom deras sätt att resonera kring ämnet att det finns ett behov av att definiera sig själv och den grupp som man tillhör, som lite speciella. Detta trots att det finns en medvetenhet att de sannolikt inte är det. Det är viktigt för medlemmarna inom gruppen att vara individuella, något som även premieras av gruppen. Detta skulle kunna visa på en eventuell konflikt då de samtidigt är i behov av gruppen, dess trygghet och känsla av samhörighet. Ett sätt att hantera denna konflikt kan vara att individen utvecklar en strategi där det individuella bibehålls inom gruppen genom att peka på och synliggöra ”de andra”. Min undersökning visar även på å ena sidan att ungdomarna inom gruppen förstår att varje individ är unik på sitt sätt, å andra sidan generaliserar ungdomarna till viss del ”de andra” i deras sätt att tala och beskriva dessa, trots att det finns en medvetenhet hos ungdomarna, kring detta generaliserande. Genom att ungdomarna mer eller mindre dagligen kommunicerar med andra, inom Sverige men även med personer från andra länder, via Internet påverkar det och skapar en mer öppen attityd till det som tidigare kunde räknas som främmande och okänt. Undersökningen visar även att resandet mellan olika länder kan påverka, positivt och negativt.

Ehn & Löfgren skriver att när individen definierar sig själv och som gruppmedlem görs det genom skillnader vilket även ungdomarna visar även genom sina svar, det vill säga exempelvis om jag är norsk så är jag inte svensk, vilket kan visa sig vara problematiskt då det flytande samhället genom bland annat globaliseringen försvårat en tydlighet var gränserna går, som individen behöver för att förhålla sig till något.

Ungdomsgrupper idag består ofta av personer med olika etnicitet, de är transkulturella, vilket jag menar öppnar för andra, nya eventuella parametrar och gränsdragningar. Det ungdomarna säger är bland annat att det finns ett hycklande hos alla, då det enligt diskursens ordning exempelvis inte är accepterat att säga svartskalle, något som alla tänker men inte vågar uttrycka med risk för att bli kallade rasister. Det är här jag menar att det är problematiskt då det istället för att diskutera rasism omvandlar rasismen till en förklädd rasism, nyrasism, där

det är accepterat att uttrycka åsikter som att två kulturer kan inte mötas och bör heller inte göra det. Ungdomar idag har en helt annan naturlig kontakt med människor från andra delar av världen vilket sannolikt påverkar och förändrar tidigare uppfattningar om hudfärgens betydelse med vit överhöghet. Den finns fortfarande kvar och den har betydelse men det sker en förändring som inte går att bortse ifrån.

I min undersökning har jag även kommit fram till att det ungdomarna, genom sitt tal, speglar av samhället i stort är bland annat att det pågår en förändring där det är andra värden som styr och påverkar, gällande individens relation till andra människor. Ett sätt att hantera det rörliga är att individen utvecklar egna strategier som exempelvis kan vara att undvika det flytande eller undvika att diskutera det som är besvärligt då diskursens ordning styr. Om jag försöker använda mig av ungdomarna som seismografer och genom deras svar försöka se och förstå eventuella förändringar tolkar jag det som att det definitivt sker en rörelse och förändring. När ungdomarna använder sig av rasistiska uttryck behöver det nödvändigtvis inte vara med ett rasistiskt värde utan snarare sagt ett sätt att definiera vem man inte är, eller ett sätt att uttrycka en slags mobbing. Det kan också vara ett sätt för ungdomar att bryta mot samhället och den vuxna världens normer eller en slags kritik mot diskursens ordning.

Ungdomarnas tal visar även att diskursen Trollhättan som en ort med rasistiska problem, är något som strider mot ungdomarnas identifiering av sig själv som Trollhättebo, vilket gör att de omedvetet eller medvetet vill tona ner det och istället lyfta fram att dessa eventuella problem är inte värre än på någon annan ort. Ungdomarna är en del av Trollhättan och de vill inte bli uppfattade som rasister, något som regleras av diskursens ordning.

Ungdomarna är medvetna om att rasism är ett känsligt och besvärligt ämne att diskutera, vilket gör att det kan vara svårt att just diskutera det. De bär på en kunskap inom ämnet men så som jag tolkar svaren har hudfärgen och den vita överhögheten tonats ner. Ungdomarna menar att vem som helst kan vara rasist, att det endast kan förstås genom personens sätt att uttrycka sig. Men de säger även att det kan vara svårt att förstå vad personen verkligen menar, att det snarare är situationen och sammanhanget som styr om det är rasism eller inte. Enligt ungdomarna skapas rasism på grund av okunskap och rädsla. När de diskuterar rasism är det med hjälp av definieringen ”vi och dom”, där gruppen vi är goda och dom är dåliga, som ett sätt att visa på att de bär på en kunskap och förståelse om ämnet.

De svar jag fick på frågan om ungdomarna kunde se en slags nyrasism i sin omgivning, tyckte jag var intressanta trots att de hade svårt att diskutera nyrasism. Det som var intressant var att jag förstår att det finns en kunskap hos ungdomarna kring kategoriseringen av människor. Bland annat beskriver de ett hierarkiskt tänkande kring vem och vad som värderas högst. Jag förstår även att ungdomarna upplever det som ett svårt ämne att diskutera eller så kan det även bero på att de inte lika tydligt upplever rasismen i sin närhet vilket gör att de har svårt att diskutera en eventuell nyrasism. Ungdomarnas verklighet ser annorlunda ut där kontakter tas med andra delar av världen. Det påverkar och sannolikt skapar en mer öppen attityd mot det som skulle kunna räknas som främmande och okänt. I diskussionen ifall att kunskap skulle kunna vara ett sätt att kategorisera människor, säger ungdomarna att det mycket väl kan vara så, då de upplever att kunskap är något som på många sätt styr och värderas högt.

De krav som dessa ungdomar möter från sin omgivning kan vara svåra att hantera i en tid då individen knappt vet vem den är. Ungdomarnas eventuella rädslor och osäkerhet inför det rörliga är en avspegling av rädslor och osäkerhet i den vuxna världen. Och trots det Bauman säger om att individualitet inte främjar solidariskt handlande, menar jag att vi är alla individer, individuella och unika, med lika värde oavsett hudfärg, kön, etnicitet, ålder... eller kultur och kunskap. Vi kan ändå bära på en gemenskap och solidaritet så länge som vi möter problemen, gör oss medvetna om dessa.

Litteraturlista och källförteckning

Balibar, Étienne & Wallerstein, Emmanuel (2002) *Ras, nation, klass. Mångtydiga identiteter*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Bauman, Zygmund (1990) *Att tänka sociologiskt*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Bauman, Zygmunt (2007) *Flytande rädsla*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Blomgren, Anna-Maria (1999). *Vad gör samhället? Offentlig politik mot rasistiskt och främlingsfientligt våld i Vänersborg, Trollhättan och Uddevalla*. Stockholm: Ceifo.

Börjesson, Mats (2003) *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.

Ehn, Billy, Löfgren, Orvar. (2001) *Kulturanalyser*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Fredrickson, George M (2005) *Rasism. En historisk översikt*. Lund: Historiska Media.

Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2002) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lantz, Annika. (1993) *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Liedman, Sven-Eric (2001) *Ett oändligt äventyr*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.

Manga, Edda (2003) *Gudomliga uppenbarelser och demoniska samlag. En studie av det excentriska idéarbetet i Cecilia Rodriguez tänkande*. Göteborg: Glänta Produktion.

Sernhede, Ove (2002) *Alienation is My Nation*. Stockholm: Ordfront förlag.

Wiegerfelt, Berit & Wigerfelt, Anders S (2001) *Rasismens yttringar. Exemplet Klippan*. Lund: Studentlitteratur.

Artikel ”Intervjuer” av Fägerborg, Eva. Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red) (1999)
Etnologiskt fältarbete. Lund: Studentlitteratur.

Artikel ”Värdelös eller rik på värden? – om moral och omoral hos dagens och gårdagens unga”
av Fürth, Thomas. Arnstberg, Karl-Olov, Fürth, Thomas (red) (1999) *Moral och omoral*.
Uppsala: Uppsala Publishing House AB.

Muntliga källor

4 stycken intervjuer med elever årskurs 8, Trollhättan.

Bilaga 1

Intervjufrågor.

1. Kan du med egna ord beskriva om du tillhör en speciell grupp, och i så fall vad har ni gemensamt? Eller flera grupper? Umgås ni på skolan, privat, fritidsintressen? Chattgrupp?
2. Kan du berätta om gruppen? Ex. vilka är medlemmar? Har medlemskapet skett omedvetet eller hur går det tillväga? Ex. gemensamma intressen eller vara av en händelse.
3. Skulle du säga att gruppen är olika andra grupper? I så fall på vilket sätt?
4. Är det några som inte får vara med? Kan du beskriva vilka dessa är och av vilken anledning de ej får vara med. (pojkar, flickor, invandrare, svenskar)
5. Hur viktig upplever du att gruppen är? Hur påverkas du av gruppen? Finns det någon i gruppen som har makt över de andra? Finns det någon naturlig ledare? På vilket sätt vet man att det är just den personen som är ledare? Hur har den blivit det? Är det någon annan som skulle kunna tänka sig/vill vara ledare?
6. Inom gruppen, vad är det då som är viktigt och visar på att en person är ”med”? Mode, symboler, attityd, duktig på att tala... Är det viktigt var man bor? Kan du berätta lite om dina tankar kring det?
7. Upplever du att det finns grupper som deltar i mobbing? Förekommer det på skolan? Vad beror den mobbingen på?
8. Vad är det första du tänker på när jag säger rasism? Kan du berätta lite grand om vad är rasism för dig? Vad betyder rasism?
9. Kan du se runt omkring dig, om det finns rasism? Var? Vilka? Vem är rasist? På vilket sätt ser man det? (genom ansiktsuttryck, ordval, kroppsspråk, till vem man riktar sig). Vad beror rasism på? Vad är det för skillnad mellan mobbing och rasism? Kan man se skillnaden?
10. Hur tror du att rasism skapas?
11. Hur upplever du som person, rasism? Vad är dina tankar kring detta?
12. Om jag säger vardagsrasism – vad tänker du på då?
13. Trollhättan som en ort med rasistiska problem? Enligt din uppfattning, stämmer det? När du talar med dina vänner, kan du förstå att det förekommer? I så fall, på vilket sätt? Kläder? Symboler? Grupper?
14. Media/IT påverkan – hur stor påverkan har media på ungdomar idag?

15. Kommunikation via nätet – chattgrupper etc. är det lätt att påverkas av vad som sägs på nätet? Att man exempelvis vill göra samma saker, eller att man tar efter någon annan och dennes åsikter? Tror du att de påverkar mycket eller lite? Berätta varför.
16. Resa utomlands? Vanligt förekommande? Kan det skapa större förståelse för andra människor från andra länder?
17. Möten mellan olika kulturer – kan det påverka och skapa rasism?
18. Om du försöker glömma ”rasism” så som det betyder idag(olikhet och makt, hudfärg och vit överhöghet) – skulle du säga att det finns någon annan form av ”rasism” idag? Kunskapsrasism? Förmåga att hantera livet? Socialt i gruppen?
19. Hur är man när man är ”svensk”? Hur blir man det? När? Var? Beskriv hur man är när man är svensk. Hur stor betydelse har språket?
20. Om du fick bestämma, vad skulle man då göra för att förändra och motverka rasism?
21. Finns det någon slags ”rädsla” som du har för vad som händer i samhället? (ex. kriminalitet, våldsbrott, anonymitet på nätet, att gå ensam i mörkret på kvällen). Hur påverkar det dig som person? Finns det något som du skulle säga är ”det onda” där ute, i så fall vad?

Abstract:

Genom att intervjua fyra stycken ungdomar i Trollhättan har jag undersökt ungdomars tal om grupptillhörighet och rasism. För att förstå och analysera mitt material har jag använt mig av begreppen; vi och dom, diskurs, rasism och nyrasism.

Istället för att behandla en informant i taget har jag valt ut delar av intervjumaterialet som jag sedan diskuterat i analysdelen. När jag analyserat det informanterna säger har jag använt mig av ovanstående begrepp. Dessa begrepp diskuteras var för sig i analysen.

Rasism är ett känsligt ämne att diskutera och diskursens ordning har en stor påverkan hur detta görs och av vem. Vad får man säga och vad får man inte säga regleras av diskursens ordning och ungdomarna visar genom sitt sätt att diskutera på olika strategier att hantera detta känsliga. De visar även på gruppens betydelse i den identitetsprocess de befinner sig i. Ungdomarnas svar visar på eventuella tendenser i övriga samhället så som exempelvis en osäkerhet till följd av det flytande och gränslösa.